Irland: fantasier och politik

BORT MED uppdelningen, Irland måste bli ett rike, det är den tanke som direkt och indirekt dominerar Sydirlands politik. Då det i december förra året meddelades att Elisabet II skulle krönas till drottning över "Storbritannien och Nordirland" förklarade regeringsorganet "The Irish Press" att detta vore en utmaning mot alla irländare; utrikesminister Frank Aiken uttalade att "de sex grevskapen i nordöst är en oförytterlig del av Irlands nationella område" och att uppdelningen stode i strid mot demokratins grundsatser. Alla partier, alla organisationer säger exakt samma saker på den punkten; i debatt och propaganda täviar man om vem som skall uttrycka den gemensamma åsikten med den största ivern och skärpan.

Men en majoritet inom Nordirland är ju för uppdelningen, för föreningen med England. Detta erkännes ibland, men påstås sakna bestyrelse från högre synpunkter. Förre utrikesministern MacBride har på ett representativt sätt motiverat denna ståndpunkt inför Englands främsta utrikespolitiska förening (Chatham House). Irland har en klart avgränsad nationell historia, anförde han. Dess befolkning är ovanligt homogen, utan skillnader i hudfärg. Alla talar samma språk. Visserligen finns det katoliker och protestanter, men de trivs tillsammans i många länder. Att låta

Premiärminister De Valera (t. v.) och oppositionsledaren Costello.

varje liten missnöjd grupp skiljа sig från ett land vore uppenbart orimligt; enligt den principen skulle konservativa valkretsar i England träda ut ur riket av missnöje med den socialistiska styrelsen. Det ohållbara i detta MacBrides resonemang faller i ögonen. Vad han säger om historia, språk, ras och religion skulle likaväl kunna begagnas som argument för att England och Irland borde bilda en stat. Om åter, såsom enligt en i Irland härskande ideologi, härstamningen, religionen och det äkta iriska språket sägs ge den sanna gemenskapen, faller Nordirland utanför. Det är betecknande för irländsk propaganda att den arbetar med båda dessa stridiga tankegångar, med en allirländsk och en irisk nationalism. De bakomliggande grundtankarna är att Irland en gång bildat en nationell enhet (ehuru man i historisk tid inte kan tala om en irländsk statlig enhet) och framför allt att Irland är geografiskt helt. "Hur mycket man än tycker om sin granne, vill man inte att han skall slå sig ned i ens trädgård. Vi på Irland vill helt enkelt ha hela vår trädgård." Med de orden slutade MacBride, och de antyder den geografiska grundvalen för den irländska nationalismen.

Kravet på Nordirland framförs emellertid i regel i ära mera primitiva formuleringar. Uppdelningen är Englands skuld, säger man (liksom i Indien och Kypern 1947), trots att den engelska lagen av år 1920 ville främja en sammanslagning. Ulster är i själva verket ockuperat av England, heter det vidare; i en nyss på franska utkommen propagandaskrift ("L'Irlande", med förord av den alltmer löslige André Siegfried) sägs rent av att önskan att få bort uppdelningen är särskilt stark i Nordirland. Vidare framställs anklagelser mot England och protestanterna på Nordirland — de slutsatserna hålla dock ofta i bakgrunden för att göra angreppen slagkraftigare — för hänsynslöst förtryck av den katolska minoriteten. Ofta talas om "den totalitära regimen" i Ulster. I debatten om mänskliga rättigheter vid Europamötet i Strasbourg i höstas yttrade den irländske representanten senator Crosbie att Ulsterregeringen "varje dag i veckan kränker varje mänsklig rättighet". Att agitationen kan sjunka till så vettlösa beskyllningar förklaras av att en rationell och realistisk debatt i Irland är praktiskt taget utesluten i denna fråga, det gäller blott att skrika högst.

*

Mest påtagligt och direkt framträder Ulsterkonfliktens betydelse i irländsk utrikespolitik. Då Irland vägrade att ställa baser till Englands förfogande under kriget och då det hållit sig utanför Förenta nationerna och Atlantpakten, har uppdelningen framställts som och sannolikt även varit det avgörande skälet. Alldeles särskilt har diskussionen kring Atlantpakten präglats av denna synpunkt. Irland kan inte alliera sig med England, kan inte lova att respektera och vidmakthålla Englands territorium, det vore att uppge kravet på Ulster. Alla partier är eniga i frågan; endast få och tveksamma röster har höjts för en omprövning av neutralitetspolitiken — trots att avskyn för kommunismen ingenstädes är mera allmän och stark än här. Genom sin isolationism har Irland säkerligen förlorat något av sympatin i USA, som traditionellt spelats ut mot England av den irländska nationalismen; gång efter annan händer likväl fortfarande att amerikanska organisationer — särskilt inom arbetarvärlden, där de irländska immigranterna har framträdande positioner — antar resolutioner mot uppdelningen av Irland. Inte sällan antyds att uppdelningen upphävande skulle medföra en ändring av Irlands politik; några förslag till byteshandel på denna linje kommer dock knappast i fråga, ty det är uteslutet att England och Ulster skulle reflektera på saken.

Samlingen kring den katolska kyrkan och kring kravet på Ulster bildar också bakgrunden till det irländska partivisendet. Man är enue i det centrala, och motsättningarna har en obestämd och tillfällig karaktär. De största partierna nämnt säger ingenting annat än att de tävlar om äran att företräda den irländska nationalismen: Fine Gael betyder "De sanna irländarna", Fianna Fáil "De outtröttliga kämparna". Partiklyvningen uppkom i samband med det engelsk-irländska fördraget av år 1921: Fine Gael födde detta fördrag, medan Fianna Fáil under folkhjälten De Valeras ledning bekämpade det och under en följd av år vägrade att ta plats i det irländska parlamentet. Under detta skede kunde Fine Gael småningom och socialt säga sig vara konservativt, och till dess sikta anhängare hörde den anglo-irländska minoritetens. Men den ursprungliga tvistefrågan har helt försvunnit; det var Fine Gael som avskar de sista politiska banden med England år 1949. Ser man på vad de båda partierna vid makten uträttat — Fine Gael till 1932, Fianna Fáil 1932—1948, Fine Gael 1948—1951, Fianna Fáil efter 1951 — kan det kanske gälla att Fianna Fáil mera energiskt arbetat på ekonomiskt oberoende och industrialisering, genom höga skyddstullar och subventioner (särskilt under 1930-talets kris), medan Fine Gael mera verkat för jordbrukets utveckling och under senare år tagit betydande initiativ i socialpolitiken. Man kallar det egna partiet moderat eller center, medan motståndarna förklarar samma parti vara konservativt. Om politiska perspektiv på lång sikt är det inte fråga annat än på de punkter — uppdelningen, det iriska språkets utbredning — där man är ense.

Bland de mindre partierna är arbetarpartiet det främsta. Det har religiöst och nationellt samma åsikter som de borgerliga partierna — ingen marxism, föga av våldsam samhällskritik och socialiseringsideologi — men det är sannolikt att dess svaghet beror på att dessa allmänt proklamerade åsikter undanskymmer de sociala motsättningarna och därför gagnar de mera konservativa riktningarna. Arbetarpartiet har sitt klientel främst bland lantarbetarna, medan industriarbetarna i Dublin och andra städer övervägande röstar med Fianna Fáil. Ett på en gång socialreformistiskt och i frågan om förhållandet till England radikalt parti under MacBride vann 1948 en viss framgång, men gick 1951 starkt tillbaka. Det var genom att liera sig med dessa båda partier som Fine Gaels ledare Costello kunde nå makten 1948, och denna kombination av skilda riktningar präglade politiken under de närmast följande åren. Tungan på vågen har emellertid sedan länge varit den relativt stora gruppen av "oberoende", av parlamentsledamöter utanför partier; dess förekomst förklaras av det irländska valsättet, som i hög grad förenar proportionalism med möjlighet att rösta på självständigt upträdande kandidater. Vid 1951 års val fick Fianna Fáil 69, Fine Gael 40, arbetarpartiet 16, de "oberoende" 14 och vissa små partier 8 platser av 147; Costello avsattes med 74 röster mot 72 och De Valera blev premiärminister med 74 röster mot 69. Kommunister är nära nog lika obefintliga på Irland som ormarna i Oliver Goldsmiths ryktbara beskrivning.

*

Den irländska nationalismen, främst religiöst förankrad, har varit ledmotivet i min framställning. Det är en på samma gång vag och intensiv nationalism. Den präglar politiken och de personliga attityderna mer än i andra länder; möjligen var det före 1905 lika svårt att tala med en norrman utan att komma in på unionen som det nu är att tala med en irländare utan att glida in på "uppdelningen". Denna nationalism tvekar mellan det iriska och det irländska; den söker sig tillbaka till sägner och sånger från en samt irisk tid som ingen känner till, vill återuppliva ett språk som ingen talar; den ser med en blandning av sorg, hat och längtan tillbaka till det långa förtrycket under England och finner glans i ett martyrium som övergår drives; den betraktar med överskattning och stolthet irländarnas insatser ute i världen, England, USA, Kanada, Australien; den hämtar varje dag kraft i tanken att ännu är Ulster kvar att befria från det engelska oket.

Det bör understrykas att denna nationalism, som har så motsägande drag och så lätt kan synas löjlig, har föga eller intet av våldstendenser, maktbyrkan och pressuseri. Den ter sig snarare som en förgyllning av en stabil, vardaglig och skyddad existens, en stimulans och en kryddа i den intellektuella debatten. Irland ligger i lä av England och Västeuropa, och dess inre svårigheter har varit begränsade. Trots allt tyeks hatet mot England inte ha genomsyrat folket; mellan 50.000 och 100.000 irländare beräknas ha gått in i den engelska armén som frivilliga under andra världskriget, och många tusen emigrerar årligen till England. Stabiliteten, politisk, social och ekonomisk, är ovanlig; en förutsättning härför är sannolikt att befolkningens storlek — genom immigrationen och den exceptionellt höga äktenskapsåldern — är praktiskt taget stationär. Irland är det enda land som under detta århundrade blivit och förblivit fritt och som sedan friheten vunnits inte upplevt svåra slitsamgår och våldsamma regimskiften.

HERBERT TINGSTEN

(De föregående artiklarna i Herbert Tingstens serie från Irland har varit införda 4/1, 9/1, 16/1 och 20/1 1953.)

Skolbyggen i Björkhagen och Ny

Arbetsmarknadsstyrelsen har av regeringen anmodats att lämna byggnadstillstånd för skolmåltids- och samlingssalsbyggnad vid Björkhagens skola och för småskolebyggnad vid Nytorpsskolan, båda i Enskede församling.

BILDKOMPOSITION

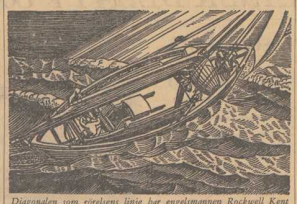

Diagonalen som rörelsens linje har engelsmannen Rockwell Kent utnyttjat i denna illustration, där ett strålknippe från solen och det bakomliggande tecknet understryker den vinnella dynamiken. I detta fall borrar sig diagonalen in i bildens djup.

DET ÄR MERA sällan man numera i konstrecensioner möter ett isolerat bedömande av en målnings olika element. I äldre konstkritik, från slutet av förra århundradet och från början av detta, träffar man på sådana ord som "motivbehandling" och "färgbehandling", man talade om innehåll och form, men framför allt om komposition. Den analyserande konstkritiken är ju inte obefintlig numera, men det är oftast fråga om ett samlat bedömande av konstverket som en enhet. I den mån det nya skrivsättet i dagskritiken beror på jäkt och utrymmesbrist är det att beklaga. Man bör emellertid inte klaga över förlusten av den konsteyn som låg bakom den äldre kritikens uttryckssätt; det var ofta nog en normativ estetik som blidade utgångspunkten för påpekanden om att en bild var fel eller illa komponerad. Vi har vant oss vid under de senaste decennierna att konstnärernas avsikter kan variera oändligt och att vi inte kan avgöra vad som är rätt eller fel utan att i möjligaste mån ha tagit reda på "avsikten", och vi har kanske lärt oss att ta hänsyn till "helhetskaraktären" hos bilden i varje särskilt fall.

När en nu verksam konstkritiker, *Ulf Hård af Segerstad*, ger ut en bok om *Bildkomposition* (Nordisk Rotogravyr, 16 kr.), bör vi inte vänta oss att få en lärobok i komposition i den meningen att den skulle tala om hur man komponerar riktigt. Författaren är medveten om att det inte finns några lagar som är normerande för all sorts bildkomposition. Affischen fordrar ett slags komposition, dokumentärfotografiet ett annat, skämtteckningen ett tredje och den i snäv mening konstnärliga bilden ett fjärde. De har givetvis beröringspunkter med varandra, men så tillkommer olika individuella uppsåt och ändamål, som kan rubba lagarna. Man kan tala om att kompositionen följer lagar endast om man menar föränderliga lagar: nya tider, nya synsätt skapar nya eller modifierar dem som har gällt tidigare.

Efter att ha framhållit att det man kallar komposition bara är en bland andra lika väsentliga egenskaper som gör en bild ger författaren i några korta kapitel en redogörelse för de element som är verksamma i en bildkomposition. Och därvid glömmer han praktiskt taget ingenting. Han nöjer sig inte med den vanliga uppfattningen om komposition som enbart en fördelning över ytan av bildens former eller föremål (cirkel-, triangel- eller diagonalkomposition t. ex.), utan framhäver att vad som skall komponeras är de krafter som formerna representerar. Komposition är ett spel av krafter, säger han. Följden blir, alldeles riktigt, att han knappast kan upprätthålla "kompositionen" som ett isolerat element genomsyrat andra verksamma bildelement. Detta är knappast någon brist, utan ett tecken på författarens rörlighet och hans känslighet för den konstnärliga helheten. Det är bara tråkigt att varje sak har blivit så kortfattat och flyktigt berört. Man läser boken med en ständigt växande aptit på kunskaper inom de fält som berörs. Allt det som sägs om yta, om yta och rum, om polaritet, storlek, riktning, om proportioner och geometri, om färg, om rum, rörelse, tid och rytm är sådant som ofelbart måste aktivera den läsare som för det minsta bildmedveten, vare sig han själv sysslar med bildskapande eller inte. Och även den för vilken allt detta inte är några nyheter bör vara tacksam för den klara sammanställningen, överskådligheten och det systematiska, föga dogmatiska sätt på vilket materialet läggs fram. En recensent kan möjligen beklaga att han finner så lite som lockar till motsägelser.

I en mening är naturligtvis Ulf Hård af Segerstads "Bildkomposition" en handbok, en lärobok. Den redogör för psykologins och fysiologins rön om vårt sätt att se och uppfatta. Exempelvis detta att den övre delen, framför allt den övre högra delen av en bild har större uppmärksamhetsvärde än de andra samt alla de företeelser som sammanfattningsvis brukar kallas synvillor. "Eftersom en bild — i motsats till så många andra företeelser — för varje betraktare också är vad den synes vara, så måste konstnären räkna med det undanglidande och relativa i alla bildens förhållanden som ett av kompositionens verkningsmedel." Om författaren alltså inte direkt haft avsikten att lära konstnärer och fotografer att komponera, så har han dock med sin bok velat stimulera dem till ett medvetet studium av de element av vilka ett konstverk består. Det bör endast kunna ge dem större möjligheter att i skapandets ögonblick förverkliga sina intuitiva avsikter. Det är en eftersläpande sentimentalt uppfattning om konstnärskapets natur, menar författaren, som hindrar många konstnärer från att inse detta. Och däri kan man ge honom rätt, men endast med samma modifikation som han själv har när det gäller de kompositoriska lagarna; det kanske gäller för vår tid, eller för en del av den konstnärliga verksamheten i vår tid, som inte har några fasta konventioner och traditioner eller underförstådda och gemensamt accepterade metoder, som skulle kunna ersätta "det medvetna studiet".

Det bör tilläggas att boken är både vackert och ändamålsenligt illustrerad med pedagogiska teckningar och konstverk och fotografier (i hög grad konstnärliga fotografier). Att omslaget av Olle Baertling har en så bestämd smak av 1930 ser jag däremot som en atavistisk anomali.

TORSTEN BERGMARK

Annons.

Ni kan ha fullt förtroende för Saltsjöbadstvätten. Vårt namn och våra beprövade metoder borga för ett förstklassigt utförande. Ring 10 02 80 eller lämna in kläderna i någon av våra affärer.

I dag i bokhandeln

UPPSALA STADS HISTORIA

DEL I: Nils Sundquist, Östra Aros

En högintressant skildring av Uppsala stads uppkomst och utveckling före år 1300. Rikt illustrerad.

Pris inbunden 25:—

Utgiven av Uppsala stads historiekommitté

Almqvist & Wiksell
Uppsala • Stockholm

Svalöfs Omniatimotej

som nu marknadsförts under 5 år, har i praktiken liksom i försöken visat sig vara synnerligen konkurrenskraftig i förhållande till övriga handelsstammar i hela södra och mellersta Sverige. Den är rikt bestockad med stor bladmassa, har utmärkt frösättning och tung, fyllig kärna.

Originalutsäde erhålles endast från

ALLMÄNNA SVENSKA UTSÄDES AB
Svalöf
NORRKÖPING • GÖTEBORG • SKARA • STORVIK

Sista chansen

den är i dag — lördag alltså — för att få en *måttbeställd* kostym i förnämligt Sillenco-utförande! Utomordentliga engelska och svenska tyger. Ni kan även mätbeställa frack, smoking, mörkblå middagskostym, lätt sommarkostym samt överrock. Ni får en kostym i

måttbeställd Sillenco
från 188:—
Herrsidan, 2 tr.

A/B Nordiska Kompaniet

Dammfri soptömning

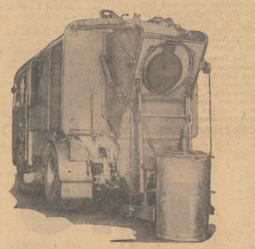

I dagarna levereras till Stockholms Stads Gatukontor sopbil enligt ovanstående illustration. Den möjliggör sophämtning enligt system NORBA för kärl av 125—150 och 250—325 liters rymd.

För att kunna använda befintliga sopkärl under övergångstid färdigställes under nästa månad nedanstående sopbil.

Huvar enligt ovan för NORBA-systemet kan senare vid önskad tidpunkt apteras.

Maskinfabriks Aktiebolaget
NORRBACKEN
Tel. 12 a. 54, Blomstermåla

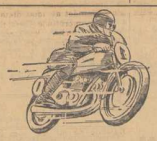

I dag kl. 13.30 öppnas Stockholms första stora

Mc- och mopedutställning i Ostermans marmorhallar

Landets ledande in- och utländska motorcykel- och mopedmärken presenteras av ett 50-tal utställare.

UNDERHÅLLNING:

Rafflande internationella motortävlingar på färgfilm visas dagligen.
Frågesport med Lennart Hyland.
Hjälpsamma herrn ger motorråd.
Elof Ahrle snackar speedway.
Gösta Holmström intervjuar dagligen kända racerförare.
Aftonbladet korar årets motorflicka.

UR PROGRAMMET:

"Motorcykeln genom tiderna."
Maskinparken från arméns motorskola.
Kända racerförares tävlingsmaskiner.
Våra snabbaste midgets
Intressanta nyheter
Pröva Er körskicklighet på vår sensationella "Motortrainer" — nyhet för Stockholm.

24/1 - 1/2
Vard. 11—22. Sönd. 12—22

OBS.! På de numrerade programmen utlottas en moped "Cyclestar", värde Kr. 745:—.

Arrangör:
Frivilliga Motorcykelkåren

© Tingstensamlingen Publicerad med tillåtelse av Dagens Nyheter AB.